

Uwagi ogólne

Dział prezentuje statystyczną charakterystykę problemów zagrożenia i ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej.

1. Informacje o **stanie geodezyjnym i kierunkach wykorzystania powierzchni miasta** ujmowane są według form władania i grup rejestrowych w oparciu o ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 38, poz. 454).

2. Informacje o **poborze wody** dotyczą:

- 1) w pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem)” - jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków. Dane o poborze wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności nie obejmują wód pochodzących z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych odprowadzonych do odbiornika bez wykorzystania;
- 2) w pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” - jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawodnienia gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha;
- 3) w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” - wszystkich jednostek nadzorują-

General notes

The chapter presents statistical characteristics of threats to environment, environmental protection and water management.

1. *Information regarding the **geodesic status and directions of city land use** is classified according to ownership and register groups, according to a land register as a result of the decree of the Minister of the Ministry of Regional Development and Construction from 29 III 2001 in regard to the registration of land and buildings (Journal of Laws No. 38, item 454).*

2. *Information regarding **water withdrawal** concerns:*

- 1) *in the item "for production purposes (excluding agriculture, forestry and fishing)" - organizational entities making payments for the annual withdrawal of 5 dam³ or more of underground water, or 20 dam³ or more of surface water from their own sources, or discharging 20 dam³ or more of wastewater annually. Data regarding water withdrawal for needs of the national economy and population do not include water coming from irrigation of mines and constructions, which is discharged to reservoir without further use;*
- 2) *in the item "irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish ponds" - agricultural, forest and fishing organizational entities, consuming water for irrigating agricultural or forest land of 20 ha or more in area, and for the purpose of exploiting fish ponds of 10 ha or more in area;*
- 3) *in the item "exploitation water-line system" - all entities responsible for the*

cych pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itd.).

3. Dane o ściekach dotyczą ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi przez jednostki określone w ust. 3, pkt 1) i 3). Do tych samych jednostek odnoszą się dane o **wyposażeniu w oczyszczalnie ścieków**.

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto wody odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Wody chłodnicze są to ścieki o podwyższonej temperaturze powstałe w wyniku użycia wód do celów chłodniczych w procesach technologicznych.

Za **wody chłodnicze niewymagające oczyszczenia** uznaje się wody, które spełniają następujące warunki:

- są odprowadzane do wód oddzielnym systemem kanalizacji,
- ilości zanieczyszczeń w wodach chłodniczych po procesie produkcyjnym nie są większe od ilości zanieczyszczeń w wodach pobranych do celów chłodzenia,
- temperatura wód chłodniczych odprowadzonych do jezior oraz ich dopływów nie przekracza 26°C, a do pozostałych wód, z wyjątkiem morza terytorialnego, nie przekracza 35°C.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi

management of the water-line system (including housing co-operatives, water companies, waterworks and workplaces).

3. Data regarding wastewater concern wastewater discharged into waters or into the ground by entities described in item 3, points 1) and 3). Data regarding **equipment with wastewater treatment plants** concern the same entities.

Wastewater requiring treatment is understood as water discharged by means of open channel or ditch systems directly into waters or into the ground or sewerage system of entities engaged in production (including contaminated drainage water from mines and cooling water), other entities as well as households.

Cooling water comprises wastewater with an increased temperature created in the process of using water for cooling purposes during technological processes.

Cooling water not requiring treatment is water which meets the following conditions:

- is discharged in waters by a separate sewerage system,
- the quantity of pollutants in cooling water after the production process is not greater than the amount of pollutants in water withdrawn for cooling purposes,
- the temperature of cooling water discharged into lakes and their inflows does not exceed 26°C as well as other waters, except territorial sea, does not exceed 35°C.

Data regarding **treated wastewater** concern wastewater treated mechanically, chemically, biologically, and with increased biogen removal, discharged into waters or into the ground.

Mechanical treatment of wastewater is understood as the process of removing only

usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogennych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Kilkustopniowe oczyszczanie mechaniczne i biologiczne lub mechaniczno-chemiczno-biologiczne odprowadzanych ścieków zakwalifikowano do wyższego stopnia oczyszczania (biologicznego lub chemicznego).

Od 2010 r. zmieniono metodologię badania ilości **ścieków komunalnych** odprowadzonych siecią kanalizacyjną, dlatego dane nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Dane o **komunalnych oczyszczalniach ścieków** dotyczą oczyszczalni, które oczyszczają ścieki odprowadzone do oczyszczalni siecią kanalizacyjną, niezależnie od formy własności zarówno oczyszczalni jak i sieci kanalizacyjnej, na której oczyszczalnia pracuje. Dane nie dotyczą oczyszczalni przydomowych lub oczyszczających ścieki wyłącznie dowożone (czyli oczyszczalni nie pracujących na sieci kanalizacyjnej).

non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation, through the use of grates, filters, grit chambers, grease traps in conjunction with Imhoff tanks.

Chemical treatment of wastewater consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.

Biological treatment of wastewater occurs through mineralisation processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of wastewater, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from wastewater.

Increased biogen removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical) allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

A few steps treatment, mechanical and biological or mechanical, chemical and biological of discharging wastewater was classified as a higher degree of the treatment process (biological or chemical).

Since 2010 the methodology of **municipal wastewater** survey has been changed; data are not strictly comparable with data for previous years.

Data on **municipal wastewater treatment plants** concern those of them, which are used to treat wastewater drained off to treatment plants by sewage systems, regardless of the form of ownership of the plants or sewage systems. Data do not include household sewage plants or treatment plants processing only transported wastewater (i.e. wastewater treatment plants not working within sewage network).

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni oczyszczających ścieki.

4. Informacje o źródłach i wielkości emisji przemysłowych zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie **wyposażenia i efektach eksploatacji urządzeń do redukcji tych zanieczyszczeń** dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 I 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40) z późniejszymi zmianami.

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana corocznie, co w zasadzie zapewnia porównywalność, może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 X 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217 z późniejszymi zmianami).

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz niezorgani-

Data concerning the population using wastewater treatment plants are given on the basis of surveys of the Central Statistical Office based on estimates of the number of population using wastewater treatment plants treating waste.

4. Information regarding the sources and amounts of industrial atmospheric pollutant emission as well as the **equipment reducing such pollutants and the effects of its utilization** concerns organizational entities established by the Minister of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the decree of the Council of Ministers, dated 13 I 1986, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws No. 7, item 40) with later amendments.

The established group of surveyed entities maintained annually which, in principle, assures comparability may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high step scale of pollutant emission.

Data regarding **particulate emission** concern: particulates from the combustion of fuels, particulates from cement and lime, fire-resistant materials, silicates, artificial fertilizers, carbon and graphite, soot, as well as other types of particulates.

Data regarding **gas emission** concern: sulphur dioxide, carbon oxide, carbon dioxide, nitrogen oxides, hydrocarbons, as well as other types of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide), defined in the decree of the Council of Ministers, dated 14 X 2008, regarding payments for use of the environment (Journal of Laws No. 196, item 1217, with later amendments).

Data regarding particulate and gas emission include organized emission (from technological and heating facilities) and

zowaną (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych, itp.).

Ze względu na to, że wielkość emisji **dwutlenku węgla** charakteryzuje się dużymi bezwzględными wartościami, **wskaźnik dotyczący stopnia redukcji zanieczyszczeń gazowych** został wyliczony i przedstawiony **bez uwzględnienia emisji dwutlenku węgla**.

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

5. Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii określonych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 27 IV 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2010 Nr 185, poz. 1243), których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia się jest obowiązany.

Informacje o odpadach opracowane zostały od 2002 r. zgodnie z katalogiem odpadów opartym o Listę Odpadów wprowadzoną do prawodawstwa Unii Europejskiej z dniem 1 I 2002 r. rozporządzeniem Ministra Środowiska (Dz. U. 2001, Nr 112, poz. 1206)

Informacje o **ilości i rodzajach odpadów** dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów lub nagromadziły 1 mln t i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania.

disorganized emission (from waste dumps and landfills, in the course of reloading of volatile or loose substances, from production halls, etc.).

*Due to the high absolute values which characterise the emission volumes of **carbon dioxide**, the **indicator concerning the degree of reduction of gas pollutants** was calculated and presented **with exclusion of carbon dioxide emission**.*

The emission volumes of different pollutant types from various sources were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance, based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

5. Waste shall mean any substance or object in one of the categories listed in Annex I to the Act on Waste of 27 IV 2001 (uniform text in Journal of Laws 2010 No. 185, item 1243), which the holder thereof discards or intends or is required to discard.

Information regarding waste was compiled since 2002 on the basis of a catalogue of waste based on List of Waste introduced into legislation of the European Union on 1 I 2002 decree of the Minister of Environment (Journal of Laws 2001 No. 112, item 1206)

*Information regarding the **quantity and type of waste** concerns plants which generated over 1 thous. t of waste in the course of the year or accumulated 1 mln t of waste and more (excluding municipal waste).*

Recovery of waste shall mean any operations which do not endanger human life and health or the environment, consisting in the use of waste in whole or in part, or leading to extraction and use of substances, materials or energy.

Przez **unieszkodliwianie odpadów** rozumie się poddanie odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska. Unieszkodliwianiem odpadów jest także składowanie odpadów.

Magazynowanie odpadów to czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub unieszkodliwianiem.

Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady usunięte na składowiska (wysypiska, hałdy, stawy osadowe) własne zakładów lub obce.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

Przez **zrekultywowane tereny składowania odpadów** należy rozumieć tereny, których eksploatacja została zakończona i na których zostały przeprowadzone prace polegające na nadaniu lub przywróceniu im wartości użytkowej poprzez między innymi właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych.

6. Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody (m.in. dziko występujących oraz objętych ochroną gatunkową roślin, zwierząt i grzybów, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, siedlisk przyrodniczych); formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody.

Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa z dnia

***Treatment of waste** shall mean the submission of waste to the processes of biological, physical or chemical treatment as a result of which the nature of waste does not pose risks to human life and health or the environment. Storing waste is also a method of the treatment of waste.*

***Waste storage** shall mean temporary waste storage or collection prior to its transport, recovery or treatment.*

***Landfilled waste** is understood as waste transferred to landfill areas (landfills, waste dumps, sludge tanks) of the plant generating it or to other areas.*

*Data regarding **landfilled up to now (accumulated) waste** concern the quantity of waste deposited on the grounds of the plants generating it as a result depositing it during the reporting and previous years.*

***Reclaimed waste disposal sites** are territories where exploitation had been finished and where works connected with restoration or assigning utility value such as appropriate landscaping, improving physical and chemical characteristics or regulating waterways were carried out.*

***6. Nature protection** consists in maintaining, sustainable utilisation and renovation of nature resources, objects and elements (among others, plants, animals and fungi originally existing in environment as well as subjected to species protection, wandering and migratory animals, habitats); forms of nature protection are: national parks, nature reserves, landscape parks, protected landscape areas, Natura 2000 areas, documentation sites, ecological arable lands, landscape-nature complexes, monuments of nature.*

The legal basis regulating establishing forms of nature protection is the Law on

16 IV 2004 r. o ochronie przyrody (jednolity tekst Dz. U. 2013 poz. 627, z późniejszymi zmianami); formy te tworzone są w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, uchwały sejmiku województwa lub rady gminy.

Rezerwat przyrody obejmuje wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi obszar zachowany w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej.

Parki krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje teren chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcją korytarzy ekologicznych.

Sieć Natura 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), które do czasu utworzenia w drodze aktu prawnego są obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Podstawą prawną jej funkcjonowania są: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 XI 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwana Dyrektywą Ptasią), określająca kryteria do wyznaczenia ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem oraz Dyrektywa Rady 92/43/EEWG z dnia 21 V 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

Nature Protection, dated 16 IV 2004 (uniform text, Journal of Laws 2013 item 627, with later amendments); the forms are created by way of the decree of the Council of Ministers, the regulation of regional director for environmental protection, the resolution of voivodship regional council or gmina council.

A nature reserve includes area having essential value for the environmental, scientific, cultural and landscape reasons in natural or slightly changed state - ecosystems, refuges and natural sites. They also protect habitats of plants, animals, fungi and formations and elements of inanimate nature.

Landscape parks are areas protected for natural, historical and cultural values, as well as for landscape features. The aim of landscape park's creation is preservation, popularisation and dissemination of these values in conditions of sustainable development.

Protected landscape area includes area protected for the sake of distinguishing landscape characterized by various ecosystem types. This area is valuable because of its functions satisfying the needs of tourism and recreation and functions of ecological corridors.

Natura 2000 network includes Special Protection Areas (SPA) and Special Areas of Conservation (SAC) that until the creation by way of legal act are Sites of Community Importance (SCI). The legal basis for its functioning are: Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council dated 30 XI 2009 on the conservation of wild birds (Birds Directive), that specifies the criteria to designate and manage special protection areas for endangered bird species as well as Council Directive 92/43/EEC dated 21 V 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (Habitats Directive), that specifies the rules

(zwana Dyrektywą Siedliskową), określająca zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, starorzeczka, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków itp.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

7. Dane o nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną dotyczącą Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III

of protection of the rest of the animal and plant species as well as natural habitats and the procedures of protection of especially important natural areas.

***Documentation sites** are scientific and educationally important, not emerging on the earth surface or visible on the surface, places of occurrence of various geological formations, fossils accumulations, mineral objects, caverns, rock caves, exploited and discarded opencast and underground workings.*

***Landscape - nature complexes** are fragments of natural and cultural landscape that are worth of protection due to their scenic or aesthetic features.*

***Ecological arable lands** are worth of protection fragments of ecosystems of significant importance for biodiversity, such as: natural water reservoirs, field and forest ponds, groups of trees and shrubs, swamps, peat bogs, dunes, old river-beds, rock outcrops, scarps, gravel-banks, habitats of rare or protected species etc.*

***Monuments of nature** are single objects of animate and inanimate nature of special environmental, scientific, cultural, historical or landscape value and of distinctive individual features such as trees of impressive size, native and alien shrubs, springs, waterfalls, rocks, ravines, erratic blocks and caves.*

7. *Data regarding outlays on fixed assets in environmental protection and water management are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection and Facilities, introduced on the basis of the decree of the Council of Ministers, dated 2 III 1999 (Jour-*

1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ dotyczącej Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych dotyczących Ochrony Środowiska (SERRIEE) wdrożonego przez Unię Europejską (EUROSTAT).

Prezentowane dane dotyczą: osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych oraz osób fizycznych i spółek cywilnych prowadzących działalność gospodarczą - prowadzących księgi przychodów i rozchodów) jednostek prowadzących działalność zaklasyfikowaną według PKD 2007 do sekcji „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” a także spółek wodno-ściekowych bez względu na liczbę pracujących.

nal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as with European System for the collection of Economic Information on the Environment (SERRIEE), implemented by the European Union (EUROSTAT).

The presented data refer to: legal persons and organizational entities without legal personality as well as natural persons conducting economic activity employing more than 9 persons (with the exception of individual farmsteads as well as natural persons and partnerships conducting economic activity - keeping the so-called revenues and expenses books), budgetary entities conducting economic activity classified according to NACE Rev. 2 to the section “Public administration and defence; compulsory social security” as well as water and sewage companies, regardless of the number of employees.

TABL. 1 (6). **STAN GEODEZYJNY^a I KIERUNKI WYKORZYSTANIA POWIERZCHNI MIASTA W 2013 R.**
Stan w dniu 1 I
GEODESIC STATUS^a AND DIRECTIONS OF CITY LAND USE IN 2013
As of 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	W hektarach <i>In hectares</i>	W odsetkach <i>In percent</i>	SPECIFICATION
Powierzchnia ogólna^b	32685	100,0	Total area^b
w tym:			<i>of which:</i>
Użytki rolne	15369	47,0	<i>Agricultural land</i>
w tym:			<i>of which:</i>
grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe	14608	44,7	<i>arable land, orchards, permanent meadows and pastures</i>
grunty rolne zabudowane	584	1,8	<i>agricultural built-up areas</i>
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	1731	5,3	<i>Forest land as well as woody and bushy land</i>
Grunty zabudowane i zurbanizowane	14040	43,0	<i>Built-up and urbanized areas</i>
w tym:			<i>of which:</i>
tereny mieszkaniowe	4164	12,7	<i>residential areas</i>
tereny przemysłowe	2554	7,8	<i>industrial areas</i>
tereny komunikacyjne	3467	10,6	<i>transport areas</i>
użytki kopalne	169	0,5	<i>minerals</i>
Grunty pod wodami powierzchniowymi	544	1,7	<i>Lands under surface waters</i>
płynącymi	445	1,4	<i>flowing</i>
stojącymi	99	0,3	<i>standing</i>
Nie użytki	260	0,8	<i>Wasteland</i>

^a Patrz uwagi ogólne, ust. 1 na str. 73. ^b Obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi).

Źródło: dane Departamentu Środowiska, Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

^a See general notes, item 1 on page 73. ^b Land area (including inland waters).

Source: data of the Environment, Agriculture and Geodesy Department of the Małopolskie Voivodship Marshal's Office.

TABL. 2 (7).

POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI
WATER WITHDRAWAL FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012		SPECIFICATION
	w hm ³		in hm ³	w odsetkach in percent		
OGÓŁEM	75,2	72,2	71,2	71,5	100,0	TOTAL
na cele:						for purposes of:
Produkcyjne (poza rolnictwem ^a , łowiectwem, leśnictwem i rybnictwem) - z ujęć własnych	11,7	8,8	8,7	9,3	13,0	Production (excluding agriculture ^a , forestry and fishing) - from own intakes
w tym wody:						of which waters:
powierzchniowe	7,9	6,7	6,6	7,2	10,1	surface
podziemne	3,8	2,2	2,1	2,1	2,9	underground
Nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych	1,8	1,8	1,4	1,4	2,0	Irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish ponds
Eksploatacji sieci wodociągowej ^b	61,6	61,5	61,1	60,8	85,0	Exploitation water-line system ^b
wody:						waters:
powierzchniowe	58,3	58,6	58,1	57,8	80,8	surface
podziemne	3,3	3,0	3,0	3,0	4,2	underground

a Pobór wody na ujęciach przed wtoczeniem do sieci.

a Water withdrawal by intakes before entering the water supply network.

TABL. 3 (8).

ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI
WATER CONSUMPTION FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012		SPECIFICATION
	w hm ³		in hm ³	w odsetkach in percent		
OGÓŁEM	59,5	55,1	54,0	54,1	100,0	TOTAL
Przemysł	11,0	8,2	8,1	8,7	15,0	Industry
Rolnictwo i leśnictwo ^a	1,8	1,8	1,4	1,4	2,6	Agriculture and forestry ^a
Eksploatacja sieci wodociągowej ^b	46,7	45,1	44,5	44,0	82,4	Exploitation water supply network ^b

a Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

b Bez zużycia wody na cele przemysłowe z wodociągów stanowiących własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

a Water consumption for irrigation in agriculture and forestry as well as for filling up and completing fish ponds. *b* Excluding water consumption for industrial purposes from water-line system of gminas, voivodship water servive plants and water companies.

TABL. 4 (9).

**ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE^a ODPROWADZONE DO WÓD
LUB DO ZIEMI***INDUSTRIAL AND MUNICIPAL WASTEWATER^a DISCHARGED INTO WATERS
OR INTO THE GROUND*

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012		SPECIFICATION
	w hm ³		in hm ³	w odsetkach in percent		
OGÓŁEM	51,4	65,0	55,4	50,9	100,0	TOTAL
odprowadzone bezpośrednio z zakładów ^b	3,8	2,9	2,2	2,1	4,2	<i>discharged directly by plants^b</i>
w tym wody chłodnicze	1,3	1,1	0,9	1,1	2,2	<i>of which cooling water</i>
odprowadzone siecią kanalizacyjną	47,6	62,1	53,2	48,7	95,8	<i>discharged through sewerage system</i>
W tym ścieki wymagające oczyszczania	50,1	63,9	54,4	49,8	97,9	<i>Of which wastewater requiring treatment</i>
oczyszczane	49,9	63,8	54,4	49,7	97,8	<i>treated</i>
mechanicznie	35,9	1,4	1,0	0,8	1,6	<i>mechanically</i>
biologicznie	0,9	1,2	1,0	1,0	1,9	<i>biologically</i>
z podwyższonym usuwaniem biogenów	13,2	61,2	52,3	47,9	94,3	<i>with increased biogene removal (disposal)</i>
nieoczyszczane	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	<i>untreated</i>
odprowadzone bezpośrednio z zakładów	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	<i>discharged directly by plants</i>
odprowadzone siecią kanalizacyjną	0,0	-	-	-	-	<i>discharged through sewerage system</i>

^a Od 2010 r. zmieniono metodologię badań ścieków komunalnych; dane nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. ^b Łącznie z wodami chłodniczymi i zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

^a Since 2010 the methodology of municipal wastewater survey has been changed; data are not strictly comparable with data for previous years. ^b Including contaminated cooling water and drainage water from mines and building constructions as well as contaminated fall-out waters.

TABL. 5 (10). **OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH^a**
 Stan w dniu 31 XII
MUNICIPAL WASTEWATER TREATMENT PLANTS^c
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem <i>Total</i>	Mechaniczne <i>Mechanical</i>	Biologiczne <i>Biological</i>	Z podwyższonym usuwaniem biogenów <i>With increased biogene removal (disposal)</i>	SPECIFICATION
Liczba	2005	7	1	5	1	<i>Number</i>
	2010	7	-	5	2	
	2011	7	-	5	2	
	2012	8	-	6	2	
Przepustowość w dam ³ /d	2005	203,4	132,0	1,4 ^b	70,0	<i>Capacity in dam³/24h</i>
	2010	399,4	-	1,4 ^b	398,0	
	2011	399,4	-	1,4 ^b	398,0	
	2012	399,7	-	1,7^b	398,0	
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^e	2005	91,0	70,4	0,8	19,8	<i>Population connected to wastewater treatment plants in % of total population^f</i>
	2010 ^d	91,2	-	0,8	90,4	
	2011	91,0	-	0,8	90,2	
	2012	91,0	-	0,8	90,2	

a Pracujące na sieci kanalizacyjnej; patrz uwagi ogólne, ust. 3 na str. 74. *b* Dotyczy urządzeń do biologicznego oczyszczania. *c* Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków - na podstawie szacunków, ludność ogółem - na podstawie bilansów. *d* Patrz uwagi ogólne do Rocznika, ust. 11 na str. 26.

a On sewerage system; see general notes, item 3 on page 74. *b* Refers to equipment for biological treatment. *c* Population connected to wastewater treatment plants - estimated data, total population - based on balances. *d* See general notes to the Yearbook item 11 on page 26.

TABL. 6 (11). **EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIIE UCIAŻLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA**
EMISSION AND REDUCTION OF AIR POLLUTANTS FROM PLANTS OF SIGNIFICANT NUISANCE TO AIR QUALITY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a (stan w dniu 31 XII)	19	22	22	24	<i>Plants of significant nuisance to air quality^f (as of 31 XII)</i>

a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

a Emitting particulates, gases or particulates and gases.

TABL. 6 (11).

**EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW
SZCZEGÓLNIIE UCIAŻLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA (dok.)**
*EMISSION AND REDUCTION OF AIR POLLUTANTS FROM PLANTS OF
SIGNIFICANT NUISANCE TO AIR QUALITY (cont.)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a (stan w dniu 31 XII) (dok.)					<i>Plants of significant nuisance to air quality^a (as of 31 XII) (cont.)</i>
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:					<i>of which possessing systems to reduce the emission of:</i>
pyłowych	14	14	14	13	<i>particulates</i>
gazowych	4	2	1	2	<i>gases</i>
nieposiadające wyników pomiarów:					<i>without the results of measurements of:</i>
emisji:					<i>emission of:</i>
pyłów	5	7	7	9	<i>particulates</i>
gazów	3	4	4	7	<i>gases</i>
emisji	17	17	18	21	<i>emission</i>
Emisja zanieczyszczeń:					<i>Emission of pollutants:</i>
w tysiącach ton:					<i>in thousand tonnes:</i>
pyłowych	4,4	1,9	1,9	1,9	<i>particulates</i>
w tym pyły ze spalania paliw	1,9	0,8	0,8	0,9	<i>of which particulates from the combustion of fuels</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)	64,9	32,6	38,6	28,5	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
w tym: dwutlenek siarki ...	16,0	8,8	8,4	9,0	<i>of which: sulphur dioxide</i>
tlenek węgla	38,2	16,3	22,9	12,1	<i>carbon oxide</i>
tlenki azotu	9,1	6,3	6,1	6,3	<i>nitrogen oxides</i>
na 1 km ² w tonach:					<i>per km² in tonnes:</i>
pyłowych	13,4	5,7	5,9	5,9	<i>particulates</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)	198,5	99,7	118,1	87,2	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:					<i>Pollutants retained in pollutant reduction systems:</i>
w tysiącach ton:					<i>in thousand tonnes:</i>
pyłowe	389,0	179,8	179,5	181,8	<i>particulates</i>
gazowe (bez dwutlenku węgla)	0,2	0,5	0,2	0,3	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
w % zanieczyszczeń wytworzonych:					<i>in % of pollutants produced:</i>
pyłowych	98,9	99,0	98,9	98,9	<i>particulates</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)	0,3	1,6	0,6	1,1	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>

^a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

^a *Emitting particulates, gases or particulates and gases.*

TABL. 7 (12). **ODPADY^a WYTWORZONE I NAGROMADZONE ORAZ TERENY ICH SKŁADOWANIA**
GENERATED AND ACCUMULATED WASTE^a AND THEIR STORAGE YARDS AREAS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
Odpady wytworzone (w ciągu roku) w tys. t	2189,6	1034,7	1259,3	1364,2	Waste generated (during the year) in thous. t
poddane odzyskowi	1056,1	884,6	1064,9	1036,8	recovered
unieszkodliwione	696,8	120,7	188,2	192,3	treated
w tym składowane ^b	99,2	113,1	122,2	144,3	of which landfilled ^d
magazynowane czasowo	436,7	29,4	6,2	135,1	temporarily stored
W % wytworzonych:					In % generated:
poddane odzyskowi	48,2	85,5	84,6	76,0	recovered
unieszkodliwione	31,8	11,7	14,9	14,1	treated
w tym składowane ^b	4,5	10,9	9,7	10,6	of which landfilled ^d
magazynowane czasowo	19,9	2,8	0,5	9,9	temporarily stored
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^c ; stan w końcu roku) w tys. t	52053,7	38980,5	37007,6	36764,0	Waste landfilled up to now (accumulated; end of year) in thous. t
Niezrekultywowane tereny składowania odpadów (stan w końcu roku) w ha	292,1	275,3	273,3	273,3	Non-reclaimed area of storage yards (end of year) in ha

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 5 na str. 77. *b* Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. *c* Na terenach własnych zakładów.

a Excluding municipal waste; see general notes, item 5 on page 77. *b* On own plant grounds and other land. *c* On own plant grounds.

TABL. 8 (13). **OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU^a**
 Stan w dniu 31 XII
PROTECTION OF NATURE AND LANDSCAPE^a
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona:					Legally protected areas possessing unique environmental value:
w ha	4893,2	4873,2	4873,2	4874,2	in ha
w % powierzchni ogólnej miasta	15,0	14,9	14,9	14,9	in % of total urban area

a Łącznie z tą częścią obszarów sieci „Natura 2000”, która mieści się w granicach innych obszarów prawnie chronionych.

a Including this part of Natura 2000 network which is located within other legally protected areas.

TABL. 8 (13). **OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU^a (dok.)**
 Stan w dniu 31 XII
PROTECTION OF NATURE AND LANDSCAPE^a (cont.)
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (dok.):					<i>Legally protected areas possessing unique environmental value (cont.):</i>
na 1 mieszkańca w m ²	64,7	64,3 ^b	64,2	64,3	<i>per capita in m²</i>
rezerwy przyrody ^c w ha	48,3	48,3	48,3	48,3	<i>nature reserves^c in ha</i>
parki krajobrazowe ^{cd} w ha	4721,1	4721,1	4721,1	4721,1	<i>landscape parks^{cd} in ha</i>
pozostałe formy przyrody ^e w ha	123,8	103,8	103,8	104,8	<i>other forms of nature^e in ha</i>
Pomniki przyrody w szt.	197	254	251	266	<i>Monuments of nature in pcs</i>

a Łącznie z tą częścią obszarów sieci „Natura 2000”, która mieści się w granicach innych obszarów prawnie chronionych. *b* Patrz uwagi ogólne do Rocznika, ust. 11 na str. 26. *c* Bez otuliny. *d* Bez powierzchni rezerwatów i innych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. *e* Stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne.

a Including this part of Natura 2000 network which is located within other legally protected areas. *b* See general notes to the Yearbook item 11 on page 26. *c* Excluding buffer zones. *d* Excluding nature reserves and other forms of nature protection within landscape parks and protected landscape areas. *e* Documentation sites, landscape-nature complexes and ecological arable lands.

TABL. 9 (14). **NAKLĄDY^a NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ (ceny bieżące)**
OUTLAYS^a ON FIXED ASSETS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT (current prices)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
	w tys. zł <i>in thous. zł</i>				
Ochrona środowiska	123739,3	237083,1	177170,0	96575,8	Environmental protection
w tym:					<i>of which:</i>
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	27951,1	71319,4	114824,7	18408,6	<i>Protection of air and climate</i>
w tym nakłady na nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni i ciepłowni	102,1	7132,7	38252,7	1451,0	<i>of which outlays on modern fuel combustion technologies as well as the modernization of boiler and thermal energy plants</i>

a Nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej.

a These outlays are included also in investment outlays in the appropriate sections of the national economy.

TABL. 9 (14). **NAKLĄDY^a NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ (dok.)**
OUTLAYS^a ON FIXED ASSETS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	2012	SPECIFICATION
	w tys. zł		in thous. zł		
Ochrona środowiska (dok.)					Environmental protection (cont.)
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	67368,2	142532,1	54614,8	69027,7	Waste water management and protection of waters
w tym nakłady na:					of which outlays on:
oczyszczanie ścieków komunalnych	40198,0	74368,0	9835,4	10070,6	municipal waste water treatment
sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe	26923,6	65668,1	44095,4	46879,8	sewerage system for the transport of waste water and waste water basins
Gospodarka odpadami, ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	23635,3	8210,2	6161,4	8498,9	Waste management, protection and recovery of soils, protection of surface and underground waters
w tym nakłady na:					of which outlays on:
zbieranie odpadów ^b i ich transport	2,1	7096,4	1673,2	44,0	waste collection ^b and transport
w tym selektywne zbieranie odpadów	-	6890,4	1218,2	44,0	of which selective waste collection
usuwanie i unieszkodliwianie odpadów ^b	20535,4	-	3634,8	7624,9	removal and treatment of waste ^b
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	-	-	853,4	226,8	Protection of nature, biodiversity and landscape
Zmniejszanie hałasu i wibracji ..	4784,7	8474,9	78,0	-	Noise and vibration reduction
Gospodarka wodna	28926,7	45076,5	67340,7	57087,8	Water management
nakłady na:					outlays on:
Ujęcia i doprowadzenia wody ..	16498,1	25721,2	17294,6	27947,4	Water intakes and systems
Stacje uzdatniania wody	2658,0	1981,8	3023,8	2872,5	Water treatment plants
Zbiorniki wodne	5287,2	583,6	4401,9	6029,7	Reservoirs and falls
Regulację i zabudowę rzek i potoków	191,1	8956,7	15773,6	14040,1	Regulation and management of rivers and streams
Obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp ...	4292,3	7833,2	26846,8	6198,1	Flood embankments and pump stations

^a Nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej. ^b Przemysłowych i komunalnych.

^a These outlays are included also in investment outlays in the appropriate sections of the national economy. ^b Industrial and municipal.